

نقش مدیریت یکپارچه در تحقق حمل و نقل هوشمند شهری (مطالعه موردی: Zahedan)

دربیافت مقاله: ۱۴۰۰/۱/۲۶ پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۴/۱

صفحات: ۴۶-۲۶

امیر کاووه: دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد زاهدان، زاهدان، ایران

Email: toorajkaveh65@gmail.com

مریم کریمیان بستانی: استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد زاهدان، زاهدان، ایران

Email: Maryam_Karimian55@yahoo.com

غلامرضا میری: استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد زاهدان، زاهدان، ایران

Email: gholam_reza_miri@yahoo.com

چکیده

با توسعه شهرها و افزایش جمعیت، چالش‌های بسیاری ایجاد شده که از مهم‌ترین آن‌ها، حمل و نقل شهری است. عدم توانایی مدیریت شهری سنتی در حل این چالش، منجر به مطرح شدن رویکردهای مختلفی از جمله حمل و نقل هوشمند شد. اتخاذ و اجرای چنین رویکردی در کلان‌شهرها، نیازمند تعییر رویکرد مدیریتی است که مدیریت یکپارچه شهری به عنوان مهم‌ترین آن‌ها شناخته می‌شود. هدف این تحقیق، بررسی وضعیت مدیریت یکپارچه شهری و سپس تأثیر آن در تحقق حمل و نقل هوشمند در شهر زاهدان است. روش تحقیق توصیفی- تحلیلی و مبتنی بر گردآوری داده‌ها به صورت میدانی از طریق ابزار پرسشنامه است. روایی ابزار مشخص و پایایی آن نیز با آلفای کرونباخ بیشتر از ۰/۷۰ تأیید شد. جامعه آماری تحقیق را کارشناسان شهری در شهر زاهدان تشکیل داده‌اند. حجم نمونه برابر با ۱۰۰ نفر تعیین شد. نتیجه آزمون نشان می‌دهد که متغیرهای مدیریت یکپارچه شهری در سطح کمتر از ۰/۵ معنادار هستند. از نظر جامعه آماری، ۷ متغیر حکمرانی خوب، همپایایی، وحدت فرماندهی شهری، بسترسازی، تعامل، ساختار تشکیلاتی و دیدگاه سیستمی، وضعیت مناسبی نداشته و این شرایط سبب شده که شاخص مدیریت یکپارچه شهری در شهر زاهدان شرایط مطلوبی نداشته باشد. همچنین بررسی معناداری آزمون نشان می‌دهد که ۵ متغیر حمل و نقل هوشمند یعنی نظارت هوشمند، پرداخت هوشمند، ثبت تخلف هوشمند، اطلاع‌رسانی هوشمند و مدیریت مکانیزه ناوگان در سطح کمتر از ۰/۵ معنادار هستند. جهت معناداری، نشانگر وضعیت نامناسب شاخص حمل و نقل هوشمند در شهر زاهدان است. تحلیل رگرسیون نشان داد که متغیرهای مدیریت یکپارچه شهری می‌توانند بیش از ۶۸ درصد در تحقق حمل و نقل هوشمند تأثیرگذار باشند و ۳۲ درصد به عوامل دیگر وابسته هستند. متغیر حکمرانی خوب با ۱۲ درصد و سپس دیدگاه سیستمی با ۱۱ درصد، بیشترین تأثیر را در این زمینه دارد.

واژگان کلیدی: مدیریت یکپارچه، حمل و نقل هوشمند شهری، زاهدان.

مقدمه

شهرها به عنوان موتورهای رشد و توسعه اجتماعی دارای پتانسیلی باورنکردنی هستند که بیشک باید مورد توجه قرار گیرند (معتمدی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۰۱۰). در حقیقت جوامع با یک رنسانس شهری روبرو هستند. تعداد فزاینده‌ای از جمعیت جهان در مناطق شهری استقرار دارند و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۵۰ نزدیک به ۷۰ درصد برسد (کاووسی و محمدی، ۱۴۰۰: ۲۸۰). با افزایش شمار شهروندان، مدیران شهری باید به چالش‌های ناشی از توسعه در مناطق مختلف شهری، توجه کنند. یکی از این چالش‌ها ترافیک شهری است. ترافیک هر روزه وقت بسیاری از ساکنانِ فعال شهرهای بزرگ را تلف می‌کند. علاوه بر آن، با افزایش خستگی، آستانه تحمل افراد را کاهش داده و به طور غیرمستقیم بر افراد اثر می‌گذارد (مهدی‌زاده و همکاران، ۱۳۸۹: ۴۱۹)، همچنین این مشکل علاوه بر اتلاف وقت افراد سبب بروز مشکلات مختلف زیستمحیطی و اقتصادی می‌گردد (بدیعی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۳). بروز اثرات منفی و زیان‌بار حمل و نقل در سال‌های اخیر توجه مدیران شهری را به خود جلب نموده و موضوع حمل و نقل پایدار را در کانون توجه قرار داده است (امانپور و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۰۵). یکی از رویکردهای نوین در زمینه توسعه حمل و نقل پایدار شهرها، مفهوم حمل و نقل هوشمند است. سیستم‌های حمل و نقل هوشمند شهری یکی از دستاوردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در حمل و نقل شهری است که در تمام زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیستمحیطی تأثیر بسیاری دارد (نیک و همکاران، ۱۴۰۱: ۳۶۷) در حقیقت تناقض بین رشد اقتصادی و حفظ محیط‌زیست، رویارویی شهروند فرا مدرن با شهر عصر صنعتی (مدرن) و عدم توانایی پاسخگویی به نیازهای شهروندان عصر حاضر منجر به مطرح شدن رویکرد شهر هوشمند پایدار شد که به کمک فناوری اطلاعات و ارتباطات از جمله اینترنت اشیا به دنبال حل مسائل مطروحه است (حاتمی و همکاران، ۱۴۰۰: ۳۱۵). بخشی از رویکرد شهر هوشمند، حمل و نقل هوشمند می‌باشد (پرستش و خدام حسینی، ۱۳۹۷: ۱۵). امکان یکپارچه‌سازی حمل و نقل با استفاده از سیستم‌های حمل و نقل هوشمند با تکیه بر تکنولوژی وجود دارد. فناوری اطلاعات و ارتباطات قادر است که تمامی عناصر دخیل و تأثیرگذار در سیستم حمل و نقل از جمله شبکه‌ها، وسایل نقلیه و افراد را به صورت یکپارچه درآورده؛ چرا که با تبادل اطلاعات به صورت آسان و ارزان از طریق تکنولوژی، زمینه برای بهره‌وری مطلوب برای سیستم حمل و نقل فراهم می‌شود، در غیر این صورت، نتیجه برعکس خواهد بود. آیینه در این زمینه نقش مهمی ایفاء می‌کند، تأثیر اطلاعات و فناوری روی کارآمدی سیستم حمل و نقل است. در حقیقت سیستم حمل و نقل هوشمند زمینه تبادل و جابجایی را به صورت بهینه فراهم می‌کند و این موضوع می‌تواند با توسعه بیشتر فناوری، به صورت یکپارچه و کارآمد تبدیل شود (احدى، ۱۳۹۲: ۳)؛ بنابراین سیستم حمل و نقل هوشمند دارای سه ویژگی اطلاعات و ارتباطات، تلفیق و انسجام می‌باشد که به مدیران شهری و شهروندان کمک می‌کند تا باعث بهبود مدیریت شبکه حمل و نقل شود و بدین‌صورت کیفیت محیط‌زیست شهری و زندگی اجتماعی را بالاتر برد و باعث رونق بیشتر فعالیت‌های اقتصادی گردد. (یوسف‌زاده فرد و اسکنندانی، ۱۳۸۸: ۱-۲).

^۱.Naik et al

در میان شهر زاهدان در استان سیستان و بلوچستان با وسعتی قریب به ۸۱۲۳ هکتار و جمعیتی حدود ۶۷۲۵۸۹ نفر در دهه‌های اخیر با توسعه و رشد فضایی و کالبدی و افزایش شدید جمعیت، ترافیک، با مشکلات زیادی رویرو بوده که شهروندان و مدیران شهری را با مشکل رویرو کرده است بدین منظور تدبیر مختلفی از جمله سیستم حمل و نقل هوشمند از سوی مدیران شهری زاهدان برای رفع این معضل در نظر گرفته شده است. شهر زاهدان نیز طی دوران حیات ۱۰۰ ساله‌اش به طور نامتوازنی رشد کرده و گسترش شتابانی را به خود دیده است. رشد ۳۲/۵ برابری جمعیت شهر و رشد ۳۴ برابری وسعت آن نسبت به اولین سرشماری بیانگر این مسئله می‌باشد (ابراهیم‌زاده آسمین و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۱۶). از آنجایی که شهر به عنوان یک منبع توسعه مطرح است و جایگاه مدیریت شهری در روند توسعه شهر و بهبود سکونتگاه‌های شهری نقش بسیار مهم و تعیین‌کننده دارد، می‌توان مدیریت شهری را در مسیر یک توسعه قانونمند و پایدار موردنوجه قرار داد. یک از اصولی که می‌توان نقشه راه برای مدیریت شهر زاهدان در رویرو شدن با این مشکلات و بهبود روند توسعه پایدار آن باشد شهر هوشمند است؛ چرا که این رویکرد به عنوان یک رویکرد مؤثر جهت رسیدن به مدیریت بهتر شهری مطرح است. روند هوشمندسازی شهر زاهدان به منظور کاستن از هزینه‌های غیرضروری، ارتقاء سلامت اداری، افزایش درآمدهای پایدار و ارتقاء در کیفیت زندگی شهروندان در سه حوزه‌ی ساخت‌افزاری، نرم‌افزاری و آگاهی بخشی به شهروندان آغازشده است (خبرگزاری ایمنا، ۱۳۹۸). مدیریت شهری زاهدان در صورتی می‌تواند در روند هوشمندسازی شهر موفق باشد که از پایین‌ترین تا بالاترین سطح مدیریت شهری، از مدیریت در سطح مناطق گرفته تا در سطح نواحی و محلات شهری به عنوان لایه‌های سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری وجود داشته باشند. لذا با توجه به آنچه بیان شد، از یکسو مدیریت یکپارچه برای توسعه این شهر ضروری است و از سوی دیگر روند هوشمندسازی نیز از اهمیت بسزایی برخوردار است؛ بنابراین در این راستا در پژوهش حاضر سعی شد وضعیت حمل و نقل هوشمند در شهر زاهدان بررسی و سپس تأثیر مدیریت یکپارچه بر تحقق حمل و نقل هوشمند در این شهر مورد تأکید و مطالعه قرار گیرد. در همین زمینه دو سؤال اصلی مطرح می‌شود که: شاخص‌های حمل و نقل هوشمند در شهر زاهدان چگونه هستند؟ و اینکه مدیریت یکپارچه شهری بر تحقق حمل و نقل هوشمند در شهر زاهدان چه تأثیراتی دارد؟

روش تحقیق

روش‌شناسی

تحقیق حاضر از نوع تحقیقات توصیفی- تحلیلی و از نظر روش از نوع تحقیقات کمی است. این تحقیق مبتنی بر گردآوری داده‌های میدانی است. ابزار گردآوری داده‌های میدانی از طریق ابزار پرسش‌نامه محقق ساخته بوده است. پرسشگری در سطح فرد انجام گرفت. جامعه آماری این تحقیق با توجه به موضوع موردمطالعه که بررسی نقش مدیریت یکپارچه شهری در تحقق حمل و نقل هوشمند بوده است، جامعه کارشناس در شهر زاهدان می‌باشند؛ چرا که این جامعه دانش و اطلاعات مناسب‌تری نسبت به موضوع دارند. آمار جمعیتی این نوع از جامعه آماری مشخص نیست؛ بنابراین با توجه به این محدودیت و با توجه به بررسی تحقیقات مختلف در این زمینه و همچنین تحقیقاتی که جامعه آماری آن‌ها کارشناس بوده است، حجم نمونه ۱۰۰ نفر تعیین شد. کارشناسان از طریق روش تدریجی و معرفی توسط افراد نمونه، شناسایی و انتخاب شدند. در این تحقیق ۴۲

نفر در شهرداری و سازمان‌های تابعه حضور داشته‌اند. همچنین ۱۵ نفر شورای شهر و ۴۳ نفر نیز دانشگاهی بوده‌اند. روایی تحقیق از طریق جامعه نخبگان انجام شد. با توجه به لزوم توجه به پایایی تحلیل‌ها در پرسشنامه موردنظر، میزان این شاخص با استفاده از آمار آلفای کرونباخ موردمحاسبه قرار گرفت که میزان آن برای شاخص مدیریت یکپارچه شهری بالغ بر ۰/۷۸ و برای شاخص حملونقل هوشمند برابر با ۰/۷۷ محاسبه شده که قابل قبول است جدول (۱). در این تحقیق از آزمون‌های آماری در نرم‌افزار SPSS جهت تحلیل‌ها استفاده شده است. با توجه به نرمال بودن داده‌ها، از آزمون‌های پارامتریک از جمله آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شد. همچنین طیف سؤالات پرسشنامه به صورت طیف لیکرت بوده که مبنا مقایسه میانگین بر اساس آزمون تی، مقدار ۳ در نظر گرفته شد.

جدول (۱). شاخص و متغیرهای تحقیق و ضریب آلفای کرونباخ

شاخص	متغیر	گویه	مقدار ضریب آلفای کرونباخ	ضریب کل
۰/۷۸	هماهنگی	۴	۰/۷۶	۰/۷۸
	حکمرانی خوب	۱۳	۰/۸۱	
	همپایانی	۲	۰/۸۰	
	وحدت فرماندهی شهری	۳	۰/۷۸	
	انسجام	۴	۰/۷۶	
	بستر سازی	۴	۰/۸۱	
	تعامل	۲	۰/۸۰	
	ساختار تشکیلاتی	۷	۰/۷۷	
	دیدگاه سیستمی	۴	۰/۷۴	
۰/۷۷	نظرارت هوشمند	۵	۰/۷۴	۰/۷۷
	پرداخت هوشمند	۳	۰/۸۳	
	ثبت تخلف هوشمند	۴	۰/۷۵	
	اطلاع رسانی هوشمند	۲	۰/۷۸	
	مدیریت مکانیزه ناوگان	۳	۰/۷۹	

۶. شهری یکپارچه

۷. همراه

مبانی نظری**مدیریت یکپارچه حملونقل شهری**

توسعه روزافزون شهرنشینی و رشد جمعیت از عواملی هستند که دامنه شهرها را بیش از پیش گسترش داده است (آقامیری و همکاران، ۱۳۸۶: ۲۱۵) که در این زمینه مدیریت شهری نقشی مهمی را می‌تواند ایفا نماید. نظام مدیریت شهری با هدف اداره مطلوب امور شهر، روابط میان عناصر شهری را هماهنگ می‌کند (میرمسعودی و منصوری ارمکی، ۱۳۹۷: ۴۶). در حقیقت سیستم مدیریتی کارآمد است که تمامی اجزا و عناصر شهری را به صورت یکپارچه توسعه دهد و از بخشی نگری پرهیز کند. سیستم مدیریت یکپارچه، سیستمی است که دارای قابلیت‌های مختلفی است. سازمان برای مدیریت کلیه امور فرآیندی خود از سیستم یکپارچه استفاده

می‌کند تا بتواند به اهداف خود دست یابد و به طور متوازن اهداف ذینفعان خود را برآورد سازد (چاکرایارتی^۲، ۲۰۰۱: ۳۳۳). بر این اساس برای اداره موفق شهر بهویژه کلان‌شهرها نمی‌توان از مدیریت‌های بخشی استفاده نمود. در حقیقت بخشی نگری و داشتن نگاه تکبعده به مسائل و توسعه شهری، می‌تواند عدم یکپارچگی و تفرق در مدیریت شهری را شکل دهد. (میرسعودی و منصوری ارمکی، ۱۳۹۷: ۴۵). مدیریت یکپارچه شهری، در سطوح مختلف تصمیم‌گیری وجود دارد و نمی‌توان چیزی جز نگاه سیستمی را متصور شد. به دلیل ماهیت پدیده شهر، جامع‌نگری و یکپارچه‌سازی تصمیم‌ها و سیاست‌ها الزامی است. اندیشمندان در لزوم یکپارچگی مدیریت شهری اتفاق نظر دارند، لیکن در مدل‌های ارائه شده، پیشنهادها متفاوتی را اعم از یکپارچگی وظایف مدیریتی، یکپارچگی زمینه‌های مختلف کاری و یکپارچگی روابط نهادهای تأثیرگذار را مطرح کرده‌اند. در کل نظام حکومتی، باید عهده‌دار امور محلی و مدیریت یکپارچه شهری باشد (ابدالی و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۹۷). در همین زمینه سیستم حمل و نقل شهری، سیستمی پیچیده با متغیرهای متعدد و چرخه‌های بازخوردی غیرخطی است. حمل و نقل را نمی‌توان یک متغیر مستقل محسوب کرد. توزیع کاربری‌های شهری در سطح شهر یا بهبیان دیگر ساختار فضایی یا جانمایی کاربری‌های شهری بر شبکه حمل و نقل شهری و ترافیک تأثیر بسزایی دارد (فرجی و شیخیان، ۱۳۹۹: ۱)، بنابراین با گسترش مفاهیم و ابعاد راهبردی، خدمات حمل و نقل دستخوش دگرگونی شده و با بهره‌گیری از مدیریت حمل و نقل یکپارچه، بسیاری از این تغییرات و تحولات می‌تواند مدیریت شود و به عنوان یک راهبرد مؤثر در زمینه حمل و نقل عمل کند (موسویان، ۱۳۹۳: ۲).

حمل و نقل هوشمند

بر پایه تغییرات سیستم‌های حمل و نقل هوشمند، فرآیند برنامه‌ریزی سیستم‌های حمل و نقل عمومی مانند اتوبوس و قطار شهری از حالت استاتیک (برنامه‌ریزی بر اساس داده‌های گذشته) به حالت پویا (برنامه‌ریزی براساس داده‌های گذشته و لحظه‌ای) تغییر کرده است. در هر دو فرآیند فوق، زمان سفر به عنوان مهم‌ترین پارامتر برنامه‌ریزی محسوب می‌شود. در بیشتر مطالعات، مبنای برآورد زمان سفر، استفاده از رویکرد توزیع‌های احتمالی بوده است؛ اما پیش‌بینی دقیق و صحیح زمان سفر نیازمند توسعه مدل‌های پیش‌بینی متناسب با هر نوع فرآیند برنامه‌ریزی و بر اساس تأثیر متغیرهای مؤثر بر زمان سفر می‌باشد (برادران، ۱۳۸۹: ۲۳). توصیه‌های جهت دستیابی به منافع حاصل از سرمایه‌گذاری‌های حمل و نقل هوشمند برای شهرها وجود دارد که عبارت‌اند از تنظیمات؛ توسعه طرفیت فنی برای تهیه و نظارت بر خدمات اطلاعاتی؛ و زیرساخت‌های اساسی، از جمله شبکه منسجم جاده‌ای و اقدامات اساسی مدیریت ترافیک (چن و همکاران^۳، ۲۰۱۷: ۳۸۱). امروزه سیستم حمل و نقل در جایگاه دیگری به نام سیستم حمل و نقل هوشمند قابل مشاهده است. سیستمی که در چند سال آینده جایگزین سیستم فعلی خواهد و پیشرفت و توسعه در آن از برنامه‌های اصلی دولت‌ها خواهد بود (محسن زاده و وتوراتاب^۴، ۲۰۱۴: ۴۶).

². Chakrabarty

³. Chen et al

⁴. Mosannenzadeh & Vettoratob

سیستم‌های حمل و نقل هوشمند باعث بهبود سیستم فعلی شده و شرایط بسیار مطلوب را در نقاط شهری و جامعه در ابعاد گوناگون ایجاد می‌کند (دی و همکاران^۵: ۲۰۱۸؛ ۲۶۷). سیستم‌های حمل و نقل هوشمند مزایای زیادی دارند که از جمله مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به کاهش شدید اشتباكات انسانی، کاهش ترافیک، کاهش تصادفات و کاهش اتلاف وقت از ویژگی‌های باز این سیستم‌ها در حوزه مدیریت حمل و نقل اشاره نمود. هوشمند سازی سیستم‌های حمل و نقل شامل رانندگی هوشمند، هوشمند سازی راهها و خیابان‌ها، مکان‌یابی هوشمند، زیرساخت‌های هوشمند، تجهیز ناوگان به سیستم‌های هوشمند و غیره است (هماندار و همکاران^۶: ۱۳۹۷).

پیشینه تحقیق

ماسک و همکاران^۷ (۲۰۱۶) به این نتیجه دست یافتند که استفاده از فناوری‌های نو سبب شده که مدیریت حمل و نقل در شهرها به ویژه شهرهای پرجمعیت، بهبود یابد. نیک و همکاران^۸ (۲۰۱۹) نتیجه گرفتند که گسترش شبکه هوشمند حمل و نقل توانسته است از بروز بسیاری از مشکلات ترافیکی و جابجایی جمعیت جلوگیری نماید و میزان امنیت در مناطق مختلف شهری نیز افزایش یافته است. گونزالز و همکاران^۹ (۲۰۱۹) به این نتیجه دست یافتند که استفاده از یک شبکه عصی تحت نظرارت با داده‌های مناسب و انتخاب مناسب ورودی‌ها از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در حمل و نقل هوشمند شهر بوگوتا است. یان و همکاران^{۱۰} (۲۰۲۰) به این نتیجه دست یافته‌اند توسعه پایدار و سالم شهرهای هوشمند ممکن است به پیروی از الگوهای تکاملی سیستم‌های هوشمند نیاز داشته باشد و بسیاری از مشکلات در شهرها از جمله حمل و نقل را کاهش داده است. نتیجه تحقیق سهاران و همکاران^{۱۱} (۲۰۲۰) نشان می‌دهد تکنیک‌ها و روش‌های قیمت‌گذاری، سبب شده که شاخص امنیت در بخش‌های مختلف حمل و نقل از مدیریت تا مرحله اجرا بهبود پیدا کند و کاستی‌های این بخش به حداقل بررسد و بسیاری از جرائمی با ایجاد روش‌های جدید حمل و نقل هوشمند کاهش پیدا کرده است. ذوق دار قوچانی و شبانی (۱۳۹۷) نشان می‌دهند که گروههایی از شهروندان که از نظر اقتصادی قشر کمدرآمد جامعه هستند، همراهی کمتری در زمینه هوشمند سازی حمل و نقل عمومی از خود نشان می‌دهند. ماهپور و همکاران (۱۳۹۸) نشان دادند راهاندازی سیستم پرداخت الکترونیکی و اخذ هزینه در مقابل هر درب می‌تواند منجر به کاهش طول زمان سفر و در نهایت رضایت شهروندان شود. حسن‌زاده و همکاران (۱۳۹۸) در بررسی سه شناسگر (حلقه القایی (لوب)، راداری، تصویری) نتیجه گرفتند که تأثیر مستقیم و صدرصدی بر مدیریت ترافیک و نظم دهی حمل و نقل دارند. بدیعی و همکاران (۱۳۹۸) بر رویکرد ایجاد تعادل بین عرضه و تقاضا، قابلیت استفاده از حداکثر ظرفیت حمل و نقل و کمترین اتلاف وقت مسافران برای دسترسی به حمل و نقل

^۵. Dey et al

^۶. Masek et al

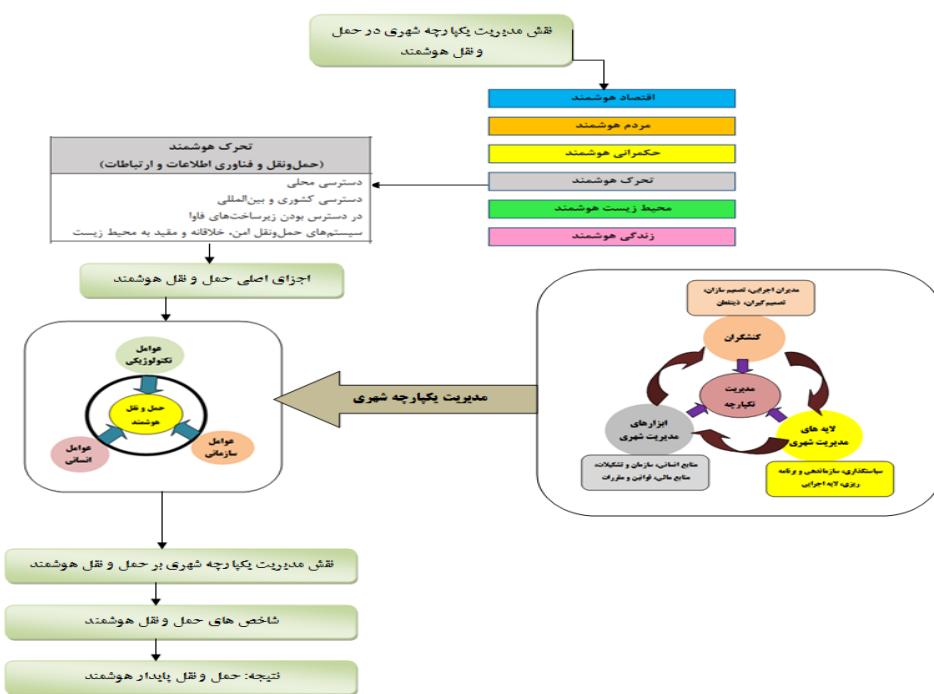
^۷. Naik et al

^۸. Gonzalez

^۹. Yan et al

^{۱۰}. Saharan et al

عمومی هوشمند تأکید دارند. نتیجه تحقیق احمدی و همکاران (۱۳۹۸) نشان داد که ساختار حمل و نقل شهری برای موفقیت در هوشمندسازی، بایستی بر ایجاد هماهنگی بین سازمان‌ها و تحقق مدیریت یکپارچه مرکز نماید. در این تحقیق از یکسو شاخص‌های حمل و نقل هوشمند موردنظر هستند و از سوی دیگر شاخص‌های مدیریت یکپارچه شهری در این تحقیق نقش مدیریت یکپارچه شهری بر حمل و نقل هوشمند موردنیسنجش و تأکید است در شکل (۱) مدل مفهومی پژوهش مورد نظر ارائه شده است.

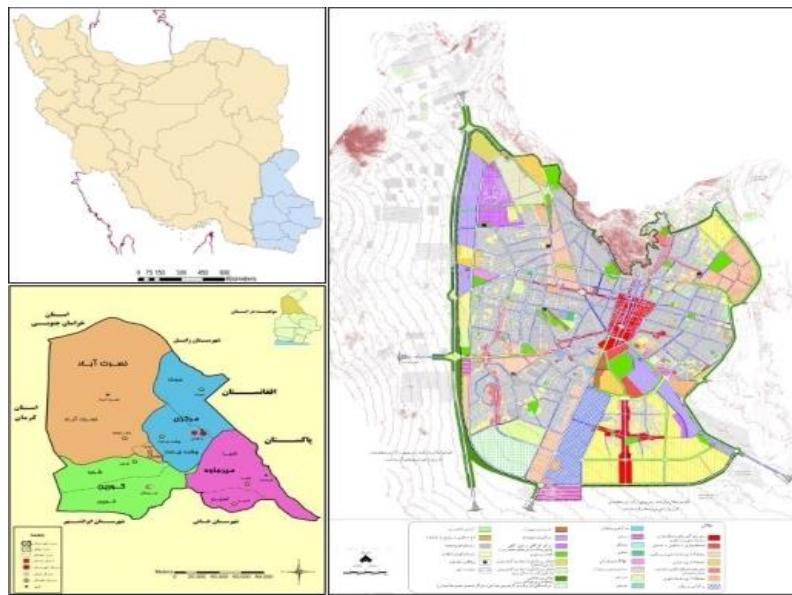

شکل (۱). مدل مفهومی تحقیق

معرفی محدوده مورد مطالعه

شهر زاهدان، مرکز استان سیستان و بلوچستان است که از لحاظ مختصات جغرافیایی در ۶۰ درجه و ۵۱ دقیقه و ۲۵ ثانیه طول شرقی و ۲۹ درجه و ۳۰ دقیقه و ۴۵ ثانیه عرض شمالی واقع شده است شکل (۲). این شهر ۱۳۷۲ متر از سطح دریا ارتفاع دارد. متوسط درجه حرارت شهر زاهدان ۱۸/۱ درجه سانتی‌گراد و میزان بارندگی سالانه این شهر ۸۳ میلی‌متر می‌باشد. کمبود آب برای مصارف کشاورزی و صنعتی و حتی مصرف شرب اهالی شهر از جمله موانع توسعه اقتصادی و اجتماعی زاهدان بوده است. زاهدان به دلیل موقعیت حساس خود در جغرافیای سیاسی ایران دارای اهمیت بسیاری است. این شهر به خط مستقیم در فاصله حدوداً ۲۵ کیلومتری مرز پاکستان و ۵۰ کیلومتری از مرز افغانستان قرار دارد و تا شهر مرزی میرجاوه واقع در جنوب شرقی خود، دارای ۸۶ کیلومتر، فاصله است (جعفری، ۱۳۷۹: ۶۳۵). به رغم شرایط نامطلوب اقلیمی، موقعیت ارتباطی و موصلاتی زاهدان موجب رشد شتابان این شهر در نیم قرن اخیر شده است. جمعیت شهر زاهدان

براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، ۵۸۷۷۳۰ نفر بوده که دوازدهمین شهر پرجمعیت ایران محسوب می‌شود. این شهر دارای پنج منطقه شهری است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵).

شکل (۲). موقعیت جغرافیایی شهر مورد مطالعه

نتایج

بررسی توصیفی متغیر جنس نشان می‌دهد که ۶۱ درصد نمونه از گروه مردان و ۳۹ درصد نیز از گروه زنان هستند. بر اساس آمار ارائه شده، میانگین سنی نمونه مطالعه شده ۴۲ سال می‌باشد. علاوه بر این حدکثر سن برابر با ۶۶ و حداقل سن نمونه برابر با ۲۴ سال بوده است. بیشترین سطح تحصیلات افراد مربوط به گروه فوق لیسانس با ۴۰ درصد و کمترین مربوط به گروه لیسانس با ۲۹ درصد می‌باشد. گروه دکتری نیز با ۳۱ درصد در رتبه دوم این اولویت‌بندی قرار گرفته است. ۳۳ درصد نمونه کارمند بوده که بیشترین حجم نمونه را به خود اختصاص داده‌اند. کمترین نیز مربوط به گروه مدیران با ۱۵ درصد و سپس اعضای هیئت‌علمی با ۲۰ درصد است. توزیع فراوانی نمونه اماری از نظر متغیر مدت سکونت نشان می‌دهد که ۳۵ درصد نمونه بین ۶ تا ۱۰ سال در شهر زاهدان سکونت داشته‌اند که بیشترین تعداد نمونه را شامل می‌شود. ۲۵ درصد نمونه بین ۱ تا ۵ سال در شهر زاهدان سکونت داشته‌اند که در رتبه دوم قرار گرفته‌اند. میزان آشنایی نمونه اماری با سیستم حمل و نقل هوشمند موردنیزی قرار گرفت. بررسی نشان می‌دهد که بیش از ۵۰ درصد نمونه گزینه متوسط را انتخاب نموده‌اند که نشانگر آشنایی متوسط با سیستم حمل و نقل هوشمند است. همچنین ۲۰ درصد نمونه دارای آشنایی زیاد و ۱۰ درصد نیز دارای آشنایی خیلی زیاد بوده‌اند.

سنجدش معناداری نرمال بودن توزیع داده‌ها

برای اینکه مشخص شود توزیع نمونه نرمال بوده یا نه از آزمون کلموگراف اسپیرنوف استفاده شد. با توجه به اعداد به دست آمده برای معیار تصمیم که معمولاً برابر با عدد 0.05 است، می‌توان نتیجه گرفت که توزیع داده‌ها

نرمال است، چرا که همه اعداد به دست آمده در جدول (۲) بیشتر از $0/05$ می باشد و این نشان دهنده توزیع نرمال شاخص ها است. لذا از آزمون های پارامتریکی استفاده شده است.

جدول (۲). سنجش معناداری نرمال بودن توزیع داده ها

شاخص	مدیریت یکپارچه شهری	حمل و نقل هوشمند
تعداد	۹۹	۹۹
آمار کلموگراف- اسمیرونوف	۱/۰۰۸	۱/۴۸۷
معیار تصمیم	۰/۱۰۸	۰/۲۰۱

سنجش معناداری شاخص مدیریت یکپارچه شهری

نتایج حاصل از آزمون تی تکنمونه ای در سطح متغیرهای بررسی شده در جدول (۳) اشاره به آن دارد که از ۹ متغیر مدیریت یکپارچه شهری، ۸ متغیر در سطح کمتر از $0/05$ معنادار هستند. این متغیرها عبارت اند از حکمرانی خوب، همپایانی، وحدت فرماندهی شهری، انسجام، بسترسازی، تعامل، ساختار تشکیلاتی، دیدگاه سیستمی. جهت بررسی معناداری از نتایج اختلاف میانگین و آماره t گزارش شده آزمون استفاده می شود. بررسی اختلاف میانگین و دیگر پارامترهای آزمون تأیید می نماید که از نظر جامعه آماری، وضعیت ۷ متغیر حکمرانی خوب، همپایانی، وحدت فرماندهی شهری، بسترسازی، ساختار تشکیلاتی، دیدگاه سیستمی با وجود معناداری، اما وضعیت مناسبی ندارند. منفی بودن اختلاف میانگین و آماره t آزمون این نکته را نشان می دهد. بر این اساس این متغیرها از نظر جامعه آماری دارای وضعیت مناسبی نیستند و همین نامناسب بودن آن ها سبب شده که شاخص مدیریت یکپارچه شهری در شهر زاهدان شرایط مطلوبی نداشته باشد. در این زمینه تنها متغیر انسجام دارای اختلاف میانگین و آماره t مثبت است. بر این اساس معنادار بودن آن تأیید می نماید که وضعیت این متغیر متوسط است و نسبت به دیگر متغیرهای مدیریت یکپارچه شهری، شرایط بهتری دارد. در میان ۹ متغیر بررسی شده نتیجه آزمون نشان داد که متغیر هماهنگی در سطح $0/48$ معنادار نبوده است و بررسی دیگر پارامترهای آزمون از جمله اختلاف میانگین و آماره t نیز تأیید می نماید که تفاوت معناداری وجود ندارد. علاوه بر این آزمون کل مقیاس نیز در سطح معناداری کمتر از $0/05$ قرار دارد. بررسی اختلاف میانگین آزمون نیز برابر با $-0/282$ و آماره t برابر با $-3/726$ تأیید می کند که از جامعه آماری، شاخص مدیریت یکپارچه شهری مطلوب نیست و در حقیقت مدیریت شهر زاهدان بر اساس این شاخص دارای محدودیت هایی زیادی است و بایستی در راستای رفع این محدودیت ها تلاش نمود جدول (۳).

جدول (۳). سنجش معناداری شاخص مدیریت یکپارچه شهری با آزمون تی تک نمونه‌ای

مبانی آزمون = ۳						متغیر
فاصله اطمینان در سطح ۹۵ درصد		اختلاف از میانگین	سطح معنی‌داری	درجه آزادی	t	
حد بالا	حد پایین					
-۰/۰۴۷	-۰/۰۳۰۷	-۰/۱۳۰	۰/۱۴۸	۹۹	-۱/۴۵۷	هماهنگی
-۰/۰۴۴	-۰/۰۳۴۲	-۰/۱۹۳	۰/۰۱۱	۹۹	-۲/۵۷۸	حکمرانی خوب
-۰/۰۲۳۵	-۰/۰۶۷۸	-۰/۴۵۷	۰/۰۰۰	۹۹	-۴/۰۸۵	همپایانی
-۰/۰۴۶۳	-۰/۰۷۹۰	-۰/۶۲۷	۰/۰۰۰	۹۹	-۷/۶۲۰	وحدت فرماندهی شهری
۰/۰۳۰۱	۰/۰۱۹	۰/۱۶۰	۰/۰۲۶	۹۹	۲/۲۵۳	انسجام
-۰/۰۱۲۱	-۰/۰۴۳۴	-۰/۲۷۸	۰/۰۰۱	۹۹	-۳/۵۲۵	بستراسازی
-۰/۰۲۱۳	-۰/۰۴۰۷	-۰/۳۱۰	۰/۰۰۰	۹۹	-۶/۳۱۱	تعامل
-۰/۰۱۵۵	-۰/۰۴۵۱	-۰/۳۰۳	۰/۰۰۰	۹۹	-۴/۰۶۸	ساختار تشکیلاتی
-۰/۰۲۵۰	-۰/۰۵۶۰	-۰/۰۴۰۵	۰/۰۰۰	۹۹	-۵/۱۷۷	دیدگاه سیاستی
-۰/۰۱۳۲	-۰/۰۴۳۳	-۰/۲۸۲	۰/۰۰۰	۹۹	-۳/۷۲۶	شاخص (کل مقیاس)

سنجش معناداری شاخص حمل و نقل هوشمند

با استفاده از آزمون تی تک نمونه، وضعیت متغیرهای مختلف حمل و نقل هوشمند در شهر زاهدان نیز بررسی شد. بررسی معناداری آزمون نشان می‌دهد که ۵ متغیر حمل و نقل هوشمند یعنی نظارت هوشمند، پرداخت هوشمند، ثبت تخلف هوشمند، اطلاع‌رسانی هوشمند و مدیریت مکانیزه ناوگان در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنادار هستند. برای اینکه چهت معناداری مشخص شود از دیگر پارامترهای منفی بوده و این وضعیت نشانگر وضعیت نامناسب متغیرهای ذکر شده است. همچنین بررسی سطح معناداری شاخص حمل و نقل هوشمند نشان می‌دهد که این شاخص در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنادار است. بررسی وضعیت این معناداری نیز با توجه به منفی بودن اختلاف میانگین و آماره تی تأیید می‌کند که از نظر جامعه آماری وضعیت شاخص حمل و نقل هوشمند نامناسب ارزیابی می‌شود و اقدامات قابل توجه ای در این زمینه اتفاق نیفتاده است. به عبارت دیگر در راستای توسعه شاخص حمل و نقل هوشمند، عملیات و برنامه‌های خاصی شکل نگرفته و نمی‌تواند حمل و نقل موجود را به عنوان حمل و نقل هوشمند پذیرفت. بر این اساس بایستی اقدامات مهمی انجام گیرد جدول (۴).

جدول (۴). سنجش معناداری شاخص حمل و نقل هوشمند با آزمون تی تک نمونه‌ای

مبانی آزمون = ۳						متغیر
فاصله اطمینان در سطح ۹۵ درصد		اختلاف از میانگین	سطح معنی‌داری	درجه آزادی	t	
حد بالا	حد پایین					
-۰/۰۳۸۳	-۰/۰۶۶۹	-۰/۵۲۶	۰/۰۰۰	۹۹	-۷/۲۹۹	نظارت هوشمند
-۰/۰۶۱۴	-۱/۰۶۶	-۰/۸۴۰	۰/۰۰۰	۹۹	-۷/۳۷۸	پرداخت هوشمند
-۰/۰۳۰۵	-۰/۰۶۲۵	-۰/۴۶۵	۰/۰۰۰	۹۹	-۵/۷۷۲	ثبت تخلف هوشمند
-۰/۰۹۰۹	-۱/۰۳۷۱	-۱/۱۴۰	۰/۰۰۰	۹۹	-۹/۷۹۷	اطلاع‌رسانی هوشمند

-۰/۸۴۸	-۱/۲۵۲	-۱/۰۵۰	۰/۰۰۰	۹۹	-۱۰/۳۲۹	مدیریت مکانیزه ناوگان
-۰/۶۱۸	-۰/۹۹۰	-۰/۸۰۴	۰/۰۰۰	۹۹	-۸/۵۸۹	شاخص (کل مقیاس)

سنجدش میزان رابطه و اثرگذاری شاخص مدیریت یکپارچه شهری در تحقق حمل و نقل هوشمند برای بررسی میزان اثرگذاری و رابطه مدیریت یکپارچه شهری در تحقق حمل و نقل هوشمند از رگرسیون استفاده شد. تحلیل واریانس مدل رگرسیونی نشان می‌دهد میزان خطای آلفای (Sig) تحلیل واریانس مدل رگرسیونی کمتر از میزان خطای قابل قبول (0.05) و برابر با 0.000 می‌باشد و لذا بین شاخص مدیریت یکپارچه شهری و حمل و نقل هوشمند در سطح اطمینان بالای 99 درصد رابطه معنادار وجود دارد و در حقیقت شاخص مدیریت یکپارچه شهری در تحقق حمل و نقل هوشمند تأثیرگذار است جدول (۵).

جدول (۵). آزمون معناداری رگرسیونی مدل رابطه و اثرگذاری شاخص مدیریت یکپارچه شهری در تحقق حمل و نقل هوشمند

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	۳/۷۴	۷	۵/۶۷۷	۱۱/۵۴۲	<0.000
Residual	۴۵/۲۵	۹۲	۰/۴۹۲		
Total	۸۴/۹۹	۹۹	***		

بر اساس جدول (۶) نیز مشاهده می‌گردد، میزان همبستگی بین شاخص مدیریت یکپارچه شهری و حمل و نقل هوشمند، برابر با 0.684 است که یک همبستگی مستقیم به شمار می‌آید؛ اما با این‌همه، متغیرهای ذکر شده در زمینه مدیریت یکپارچه شهری، مجموعاً توان تبیین 68 درصد از تغییرات (واریانس) بهبود حمل و نقل هوشمند را دارا هستند و حدود 32 درصد از تغییرات این موضوع توسط عوامل دیگر تبیین می‌گردند.

جدول (۶). تبیین تغییرات متغیر وابسته (حمل و نقل هوشمند) از طریق شاخص مدیریت یکپارچه شهری

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
۱	۰/۶۸۴	۰/۴۶۸	۰/۴۲۷	۰/۷۰۱

میزان قدرت شاخص مدیریت یکپارچه شهری در بهبود و تحقق حمل و نقل هوشمند نیز یکسان و یک‌جهت نیست. عوامل ذکر شده با ضریب 0.684 ، اثرگذاری و قدرت تبیین تقریباً مطلوبی نسبت به حمل و نقل هوشمند دارند. در حقیقت در تحقق حمل و نقل هوشمند، عوامل یا متغیرهای ذکر شده می‌توانند بیش از 68 درصد تأثیرگذار باشند و 32 درصد به عوامل دیگر وابسته هستند و در حقیقت عوامل دیگری در این زمینه نقش بازی می‌کنند. به عبارت دیگر 32 درصد عوامل تأثیرگذار دیگر، عواملی هستند که خارج از چارچوب ذکر شده می‌باشند. توضیح اینکه در گام اول، متغیر هماهنگی با 0.051 واحد، متغیر تحقق حمل و نقل هوشمند را پیش‌بینی می‌کند که به معنی پیش‌بینی 5 درصد از تغییرات این متغیر است. در گام دوم با اضافه شدن متغیر حکمرانی خوب، این متغیر 0.120 واحد متغیر تحقق حمل و نقل هوشمند را پیش‌بینی کرده‌اند که به معنی پیش‌بینی 12 درصد از تغییرات متغیر وابسته (حمل و نقل هوشمند) توسط متغیر مستقل (حکمرانی خوب)

است. نتایج نشان می‌دهد که متغیر همپایایی ۳ درصد، متغیر وحدت فرماندهی شهری ۹ درصد، متغیر انسجام، ۷ درصد؛ متغیر بسترسازی، ۸ درصد، متغیر تعامل ۴ درصد، متغیر ساختار تشکیلاتی ۹ درصد و متغیر دیدگاه سیستمی ۱۱ درصد از متغیر وابسته یعنی تحقق حملونقل هوشمند را پیش‌بینی می‌نماید. درمجموع این متغیرها به عنوان شاخص مدیریت یکپارچه شهری بیش از ۶۸ درصد از تغییرات متغیر حملونقل هوشمند را پیش‌بینی می‌نماید و در راستای تحقق آن تأثیرگذار هستند جدول (۷).

جدول (۷). آمارهای ضرایب مدل رگرسیونی متغیر مستقل (شاخص مدیریت یکپارچه شهری)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	۴/۲۰۴	۱/۰۷۶		۹	.۰۰۰
همانگی	۱/۰۲۸	۰/۲۴۳	۰/۰۵۱	۲	.۰۰۰
حکمرانی خوب	۱/۲۵۴	۰/۸۷۷	۰/۱۲۰	۴	.۰۰۱۰
همپایایی	۰/۴۴۸	۰/۲۳۵	۰/۰۳۱	۹	.۰۰۰۳
وحدت فرماندهی شهری	۱/۹۳۳	۰/۳۵۳	۰/۰۹۱	۴	.۰۰۰
انسجام	۱/۳۴۵	۰/۳۴۵	۰/۰۷۰	۴	.۰۰۰
بسترسازی	۱/۲۲۳	۰/۴۵۷	۰/۰۸۰	۷	.۰۰۰۸
تعامل	۰/۸۵۸	۰/۷۱۶	۰/۰۴۲	۱	.۰۰۰۲
ساختار تشکیلاتی	۱/۱۲۳	۰/۶۵۴	۰/۰۹۳	۳	.۰۰۰
دیدگاه سیستمی	۳/۶۷۷	۰/۵۴۸	۰/۱۱۲	۷	.۰۰۰

راهبردهای تحقق حملونقل هوشمند با توجه به مدیریت یکپارچه شهری برای بررسی همبستگی درونی و دسته‌بندی کردن راهبردهای مؤثر در تحقق حملونقل هوشمند در قالب چند راهبرد محدود و تعیین مقدار واریانس تبیین شده توسط هر کدام از عامل‌ها، از روش آماری تحلیل عاملی استفاده شد. در مطالعه حاضر برای شناسایی راهبردهای مؤثر در تحقق حملونقل هوشمند، مقدار KMO برابر با (۰/۶۰۷) به دست آمده که نشان‌دهنده وضعیت مناسب داده‌ها برای تحلیل عاملی است. این مقدار باید بیشتر از ۰/۵۰ باشد. مقدار بارتلت نیز برابر با ۲۱۳۲/۱۲۳ به دست آمده و در سطح ۹۹ اطمینان معنادار (۰/۰۰۰) است جدول (۸).

جدول (۸). مقدار KMO و بارتلت راهکارهای مؤثر در تحقق حملونقل هوشمند

KMO	.۶۰۷
(Bartlett Test)	۲۱۳۲/۱۲۳
DF	۹۹
Sig	.۰۰۰

نتایج جدول (۹) نشان می‌دهد که عامل (راهبرد) اول بیشترین سهم (۳۰/۳۷۳ درصد) را در تبیین واریانس کل متغیرهای مربوط به راهبردهای تحقق حمل و نقل هوشمند داشته است. همچنین راهبردهای دوم تا هفتم به ترتیب برابر با ۱۸/۹۰۹، ۱۸/۹۴۳، ۱۵/۰۰۶، ۱۴/۰۴۳، ۱۵/۳۳۵، ۱۰/۳۳۵ و ۴/۶۲۶ درصد از متغیر وابسته (حمل و نقل هوشمند) را تبیین می‌کنند.

جدول (۹). عوامل یا راهبردهای تحقق حمل و نقل هوشمند

راهبرد (عامل)	مقدار ویژه	درصد واریانس مقدار ویژه	درصد تجمعی واریانس
اول	۶/۶۸۲	۳۰/۳۷۳	۳۰/۳۷۳
دوم	۴/۱۶۰	۱۸/۹۰۹	۴۹/۲۸۲
سوم	۳/۳۰۱	۱۵/۰۰۶	۶۴/۲۸۸
چهارم	۳/۰۸۹	۱۴/۰۴۳	۷۸/۳۳۱
پنجم	۲/۲۷۴	۱۰/۳۳۵	۸۸/۶۶۶
ششم	۱/۱۴۲	۵/۱۹۳	۸۳/۸۵۹
هفتم	۱/۰۱۸	۴/۶۲۶	۹۸/۴۸۵

هفت راهبرد در راستای تحقق حمل و نقل هوشمند با توجه به مدیریت یکپارچه شهری می‌توان مطرح نمود. راهبرد اول: نتایج جدول (۱۰) نشان می‌دهد که ۴ متغیر یا راهکار در راهبرد اول بارگذاری شده‌اند که عبارت‌اند از تجدیدنظر در سیاست‌ها و قوانین سرمایه‌گذاری از طریق همکاری در خدمات حمل و نقل عمومی، رایگان نمودن استفاده از کارت‌های هوشمند حمل و نقل عمومی در روزهای مناسبی، همپوشانی اهداف بلندمدت سازمان‌های متولی شهری و تدوین اقدامات اجتماعی و فرهنگی آگاهی شهروندان از حمل و نقل هوشمند. این متغیرها ۳۰/۳۷۳ درصد از واریانس کل راهکارهای مؤثر در تحقق حمل و نقل هوشمند را تبیین کرده‌اند. به‌طورکلی با توجه به عوامل بارگذاری شده در این دسته، راهبرد اول "راهبرد سیاست‌ها و اقدامات فرهنگی و اجتماعی" نام‌گذاری شد. در واقع بایستی سیاست‌ها و اقدامات فرهنگی و اجتماعی با دقت و تأکید بیشتری مورد توجه قرار گیرد.

راهبرد دوم: نتایج نشان می‌دهد که ۴ متغیر در راهبرد دوم بارگذاری شده‌اند که عبارت‌اند از افزایش دسترسی شهروندان به خدمات مختلف الکترونیکی و اینترنتی در سطح شهر، توسعه و تسریع در روند تجهیز امکانات و حمل و نقل عمومی از جمله مسیرهای BRT، ایجاد و گسترش نرم‌افزارهای مربوط به حمل و نقل و تجهیز تمام شهر به سامانه‌های مختلف ثبت تخلف هوشمند، کنترل ترافیک و غیره. این متغیرها ۱۸/۹۰۹ درصد از واریانس کل راهکارهای مؤثر در تحقق حمل و نقل هوشمند را تبیین کرده‌اند. به‌طورکلی با توجه به عوامل بارگذاری شده در این دسته، راهبرد دوم "راهبرد بهبود دسترسی از طریق افزایش سامانه‌های هوشمند" نام‌گذاری شد. در این زمینه بایستی از یکسو تغییر ذهنیت در دیدگاه مدیران انجام گیرد و از سوی دیگر زیرساخت‌های مناسب در این زمینه تقویت شود.

راهبرد سوم: نتایج نشان می‌دهد که ۵ متغیر در راهبرد سوم بارگذاری شده‌اند که عبارت‌اند از ایجاد برخی فضاهای مبتنی بر فناوری و اینترنت در سطح شهر، ایجاد ایستگاه‌های اتوبوس‌رانی مبتنی بر پرداخت الکترونیکی، تجهیز

تاكسي‌های شهری به پرداخت الکترونیکی، ايجاد و گسترش استفاده از تاكسي اينترنتي و استفاده از سيسitem کاهش هزينه پاركينگ در صورت پرداخت الکترونیکي. اين متغيرها ۱۵/۰۰۶ درصد از واريанс كل راهكارهای مؤثر در تحقق حمل و نقل هوشمند را تبيين كرده‌اند. بهطورکلي با توجه به عوامل بارگذاري شده در اين دسته، راهبرد سوم "راهبرد توسعه فناوري اطلاعات و زيرساختي شهری" نام‌گذاري شد. در حقيقه بايستي نسبت به تقويت و توسيع فناوري اطلاعات در بخش‌های گوناگون توجه و برنامه‌ريزي بيشرتي شود.

راهبرد چهارم: نتایج نشان می‌دهد که ۲ متغير در راهبرد چهارم بارگذاري شده‌اند که عبارت‌اند هم‌راستايي اقدامات و طرح‌های توسعه شهر از سوي سازمان‌های متولي و شفاف‌سازی سازمان‌های متولي حمل و نقل هوشمند شهری. اين متغيرها ۱۴/۰۴۳ درصد از واريанс كل راهكارهای مؤثر در تحقق حمل و نقل هوشمند را تبيين كرده‌اند. بهطورکلي با توجه به عوامل بارگذاري شده در اين دسته، راهبرد چهارم "راهبرد شفاف‌سازی سازمان متولي" نام‌گذاري شد. در حقيقه از يکسو بايستي نسبت به تتحقق حمل و نقل هوشمند آگاهي و برنامه‌ريزي لازم صورت گيرد و از سوي ديگر نسبت به شفاف‌سازی سازمان‌های متولي در ارتباط با امور گوناگون اقدام نمود.

راهبرد پنجم: نتایج نشان می‌دهد که ۲ متغير يا راهکار در راهبرد پنجم بارگذاري شده‌اند که عبارت‌اند از تدوين سياست‌های مرتبط با ارتقاء آگاهي شهروندان از حمل و نقل هوشمند و تجدیدنظر در برخی قوانين و مقررات حمل و نقل شهری با توجه به خصوصيات شهری. اين متغيرها ۱۰/۳۳۵ درصد از واريанс كل راهكارهای مؤثر در تتحقق حمل و نقل هوشمند را تبيين كرده‌اند. بهطورکلي با توجه به عوامل بارگذاري شده در اين دسته، راهبرد پنجم "راهبرد تدوين سياست‌ها و قوانين شهروند مدار" نام‌گذاري شد. تأكيد بر اقدامات و برنامه‌های شهروندمدار بسیار مهم است.

راهبرد ششم: نتایج نشان می‌دهد که ۲ متغير در راهبرد ششم بارگذاري شده‌اند که عبارت‌اند استفاده از روش انگيزشی و اجتماعی از جمله ابداع سيسitem تشويقي برای استفاده از حمل و نقل عمومی و بازنگري و اصلاح برخی زيرساخت‌ها و خدمات حمل و نقل عمومی. اين متغيرها ۵/۱۹۳ درصد از واريанс كل راهكارهای مؤثر در تتحقق حمل و نقل هوشمند را تبيين كرده‌اند. بهطورکلي با توجه به عوامل بارگذاري شده در اين دسته، راهبرد ششم "راهبرد اتخاذ رویکردهای انگيزشی و اصلاحی در حمل و نقل عمومی" نام‌گذاري شد. اتخاذ برنامه‌های و روش‌های انگيزشی و تشويقي در راستاي حمل و نقل و هوشمندسازی آن بسیار مهم است.

راهبرد هفتم: نتایج نشان می‌دهد که ۳ متغير در راهبرد هفتم بارگذاري شده‌اند که عبارت‌اند مشاركت شهروندان در تصميم‌گيری‌ها بهصورت محله محور، اطلاع‌رساني و تبلیغات مستمر شهر هوشمند در تمام شهر جهت آگاهي شهروندان و تغيير مدیريت اموری شهری با مشاركت شهروندان. اين متغيرها ۴/۶۲۶ درصد از واريанс كل راهكارهای مؤثر در تتحقق حمل و نقل هوشمند را تبيين كرده‌اند. بهطورکلي با توجه به عوامل بارگذاري شده در اين دسته، راهبرد هفتم "راهبرد مدیريت شهری با رویکرد مشاركتی" نام‌گذاري شد. از اين‌رو مشاركت مردم در عرصه‌های مختلف اجرائي و تصميم‌گري شهری بسیار مهم است.

جدول (۱۰). راهبردهای تحقق حمل و نقل هوشمند

راهبرد	مقدار ویژه	مؤلفه	بار عاملی
سیاست‌ها و اقدامات فرهنگی و اجتماعی	۳۰/۳۷۳	تجدیدنظر در سیاست‌ها و قوانین سرمایه‌گذاری از طریق همکاری در خدمات حمل و نقل عمومی	۰/۷۲۳
		رایگان نمودن استفاده از کارت‌های هوشمند حمل و نقل عمومی در روزهای مناسبی	۰/۹۶۷
		همپوشانی اهداف بلندمدت سازمان‌های متولی شهری	۰/۹۱۳
		تدوین اقدامات اجتماعی و فرهنگی آگاهی شهروندان از حمل و نقل هوشمند	۰/۷۴۵
		افزایش دسترسی شهروندان به خدمات مختلف الکترونیکی و اینترنتی در سطح شهر	۰/۹۷۷
		توسعه و تسریع در روند تجهیز امکانات و حمل و نقل عمومی از جمله مسیرهای BRT	۰/۷۱۱
		ایجاد و گسترش نرم‌افزارهای مربوط به حمل و نقل	۰/۶۸۹
		تجهیز تمام شهر به سامانه‌های مختلف ثبت تخلف هوشمند، کنترل ترافیک و غیره	۰/۵۲۲
		ایجاد برخی فضاهای مبتنی بر فناوری و اینترنت در سطح شهر	۰/۹۲۹
		ایجاد ایستگاه‌های اتوبوس‌رانی مبتنی بر پرداخت الکترونیکی	۰/۵۵۴
توسعه فناوری اطلاعات و زیرساختی شهری	۱۵/۰۰۶	تجهیز تاکسی‌های شهری به پرداخت الکترونیکی	۰/۸۸۸
		ایجاد و گسترش ایستگاه از تاکسی اینترنتی	۰/۷۳۸
		استفاده از سیستم کاهش هزینه پارکینگ در صورت پرداخت الکترونیکی	۰/۷۷۲
		هم‌راستایی اقدامات و طرح‌های توسعه شهر از سوی سازمان‌های متولی	۰/۹۳۹
		شفافسازی سازمان‌های متولی حمل و نقل هوشمند شهری	۰/۹۳۶
		تدوین سیاست‌های مرتبط با ارتقاء آگاهی شهروندان از حمل و نقل هوشمند	۰/۸۲۴
		تجدیدنظر در برخی قوانین و مقررات حمل و نقل شهری با توجه به خصوصیات شهری	۰/۹۳۰
		استفاده از روش انگیزشی و اجتماعی از جمله ابداع سیستم تشویقی برای استفاده از حمل و نقل	۰/۷۳۵
		بازنگری و اصلاح برخی زیرساخت‌ها و خدمات حمل و نقل عمومی	۰/۹۲۵
		مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری‌ها به صورت محله محور	۰/۹۱۳
تدوین سیاست‌ها و قوانین شهری و مدار	۱۴/۰۴۳	اطلاع‌رسانی و تبلیغات مستمر شهر هوشمند در تمام شهر جهت آگاهی شهروندان	۰/۷۱۱
		تغییر مدیریت اموری شهری با مشارکت شهروندان	۰/۸۸۹
		مدیریت شهری با رویکرد مشارکتی	
نتیجه‌گیری	۵/۱۹۳	مدیریت شهری با رویکرد مشارکتی	
		مدیریت شهری با رویکرد مشارکتی	
		مدیریت شهری با رویکرد مشارکتی	

نتیجه‌گیری

این تحقیق به بررسی وضعیت دو شاخص مدیریت یکپارچه شهری و حمل و نقل هوشمند و سپس تأثیر مدیریت بر حمل و نقل هوشمند در شهر زاهدان تأکید نموده است. مدیریت یکپارچه شهری برای شهر زاهدان وجود ندارد و نوع مدیریت حاکم دارای ضعف‌های مختلفی است که مهم‌ترین آن‌ها نبود دیدگاه سیستمی و حکمرانی خوب است. علاوه بر این تعامل، انسجام، هماهنگی، ساختار تشکیلاتی و همپایایی نیز نامطلوب ارزیابی می‌شود. بر این اساس مدیریت حاکم بر شهر زاهدان یک نوع مدیریت تکبعده و بالا به پایین است و

شهروندان نقش کمی در اداره آن ایفا می‌نمایند. تحقیقات نیک و همکاران^{۱۱} (۲۰۱۹)، کرمی و کاشف^{۱۲} (۲۰۲۰)، احمدی و همکاران (۱۳۹۸) و بدیعی و همکاران (۱۳۹۸) نیز از جوانب گوناگون به موضوع مدیریت شهری و اتخاذ رویکردهای یکپارچه گرا در تحقق زیرساخت‌های هوشمند شهری تأکید می‌نمایند؛ بنابراین اتخاذ رویکرد مدیریتی یکپارچه شهری بر اساس نتایج تحقیق حاضر و تحقیقات ذکرشده برای توسعه شهری و بهویژه حمل و نقل هوشمند بسیار ضروری است. از سوی دیگر بررسی حمل و نقل هوشمند با توجه به متغیرهای مختلف گویای آن است که این شاخص نیز وضعیت مناسبی ندارد هرچند در طی دو یا سه سال گذشته به موضوع حمل و نقل هوشمند در اداره این شهر توجه شده است. با این وجود بررسی وضعیت کنونی این شاخص نشان می‌دهد که در زمینه‌های مختلف حمل و نقل هوشمند از جمله نظارت هوشمند، پرداخت هوشمند، ثبت تخلف هوشمند، اطلاع‌رسانی هوشمند و مدیریت مکانیزه ناوگان، وضعیت مناسبی وجود ندارد و بررسی این متغیرها گویای این مطلب است که آن‌گونه که باید، زیرساخت‌های کافی و استانداردی اجرا نشده و از نظر جامعه آماری این شاخص نامطلوب است. تحقیقات ماسک و همکاران^{۱۳} (۲۰۱۶)، گونزالز و همکاران^{۱۴} (۲۰۱۹)، یان و همکاران^{۱۵} (۲۰۲۰)، سهاران و همکاران^{۱۶} (۲۰۲۰) و حسن‌زاده و همکاران (۱۳۹۸) در همین زمینه نشان می‌دهد که استفاده از سیستم‌های هوشمند در سطوح مختلف، به کاهش بسیاری از مشکلات در توسعه و مدیریت شهری منجر شده است. با این وجود بررسی نشان می‌دهد که تغییر مدیریت از مدیریت بالا به پایین و تک‌بعدی به مدیریت یکپارچه شهری می‌تواند نقش مهمی در ارتقا و تحقق حمل و نقل هوشمند ایفا نماید. به عبارت دیگر بین مدیریت یکپارچه شهری و تحقق حمل و نقل هوشمند رابطه قوی وجود دارد. از این‌رو گام اول، تغییر رویکرد مدیریت شهری به مدیریت یکپارچه است. بررسی نشان می‌دهد مدیریت یکپارچه شهری از طریق متغیرهای مختلف نقشی متفاوتی می‌تواند در تحقق حمل و نقل هوشمند داشته باشد. حاکمیت دیدگاه سیستمی و حکمرانی خوب شهری بیشترین نقش را می‌تواند در حمل و نقل هوشمند و ارتقا آن ایفا نمایند؛ بنابراین بهتر آن است که با تغییر رویکرد مدیریتی و اتخاذ راهبردهای مناسب بهویژه در بخش زیرساختی و فناوری و در مرحله بعد، مشارکت شهروندان، زمینه تحقق حمل و نقل هوشمند را فراهم نمود. براساس نتایج به دست آمده چند پیشنهاد ارائه می‌شود. ۱- تغییر رویکرد مدیریتی شهر زاهدان به مدیریت یکپارچه و مشارکتی. ۲- شفاف‌سازی سازمان‌های متولی نسبت به عملکرد خود. ۳- تدوین سیاست‌ها و قوانین شهروند مدار در راستای مدیریت یکپارچه شهر زاهدان. ۴- اتخاذ رویکردهای انگیزشی در میان شهروندان در راستای بهبود حمل و نقل هوشمند. ۵- توسعه فناوری اطلاعات و زیرساخت‌های حمل و نقل در شهر زاهدان.

¹¹ Naik et al¹² Karami and Kashef¹³ Masek et al¹⁴ Gonzalez¹⁵ Yan et al¹⁶ Saharan et al

منابع

- ابدالی، افشار؛ ذبیحی، حسین؛ ماجدی، حمید.(۱۳۹۸). تبیین چارچوب مفهومی حکمرانی خوب شهری مبتنی بر مدیریت یکپارچه شهری (نمونه موردي: کلان شهر تهران)، نگرش های نو در جغرافیای انسانی، ۱(۱): ۳۰۹-۲۹۳.
- ابراهیم زاده، حسین؛ رخشانی نسب، حمیدرضا؛ سرگلزایی جوان، طبیه، (۱۳۹۷)، سنجش پراکندگی- فشردگی شهر زاهدان طی دوره زمانی ۱۳۹۰-۱۳۳۵، نشریه آمایش محیط، ۱۱(۴۲): ۲۱۳-۲۳۵.
- احدى، محمد رضا؛ علیجانی خسرقى، حسین.(۱۳۹۲). ارزیابی و انتخاب سامانه حمل و نقل پایدار، مطالعات مدیریت ترافیک، ۱(۲۸): ۱-۱۸.
- احمدی، توحید؛ فنی، زهره؛ رضویان، محمد تقی؛ توکلی نیا، جمیله.(۱۳۹۸). مدل ترکیبی اولویت‌بندی استراتژی‌های حمل و نقل هوشمند مورد پژوهی: کلان شهر تبریز، نشریه علمی جغرافیا و برنامه‌ریزی، ۲۳(۶۷): ۲۵-۴۴.
- امانپور، سعید؛ علیزاده، هادی.(۱۳۹۳). سنجش و شناسایی شاخص‌های پایداری اجتماعی حمل و نقل شهری در شهر اهواز، جغرافیا و توسعه فضای شهری، ۱(۲): ۱۰۳-۱۱۵.
- آقامیری، سید رضا؛ حسین زاده، مسلم؛ صداقت، مهدی.(۱۳۸۶). نظام اطلاعات مدیریت شهری بررسی موردي: سامانه اطلاعات جغرافیایی (GIS) شهر بابلسر. نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۷(۵): ۲۱۵-۲۴۰.
- بدیعی، اقدس؛ حاجیان، حوریا؛ غضنفری، مهدی.(۱۳۹۸). ارائه مدل جدید جهت بکارگیری تاکسی‌های هوشمند در کلان شهر تهران در راستای سازماندهی حمل و نقل عمومی: رویکرد ایجاد تعادل بین عرضه و تقاضا، پژوهشنامه حمل و نقل، ۱۶(۲): ۵۴-۳۱.
- برادران، وحید.(۱۳۸۹). بررسی عوامل مؤثر بر زمان سفر در سیستم حمل و نقل عمومی و پیش‌بینی زمان سفر مورد کاوی: سیستم اتوبوس‌رانی شهر تهران، پژوهشنامه حمل و نقل، ۷(۱): ۲۳-۳۹.
- پرستش، مریم؛ خدام حسینی، علی.(۱۳۹۷). شاخص‌های کلیدی در شهرهای هوشمند به همراه روش اندازه‌گیری آن‌ها، تهران: نشر سازمان فناوری اطلاعات و ارتباطات شهرداری تهران.
- جعفری، عباس.(۱۳۷۹). دایرةالمعارف جغرافیایی ایران، تهران: نشر گیتاشناسی.
- حاتمی افشار؛ ساسان پور فرزانه؛ زیبا رو، آبرتو، سلیمانی محمد. (۱۴۰۰). شهر هوشمند پایدار: مفاهیم، ابعاد و شاخص‌ها. تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۲۱(۶۰): ۳۱۵-۳۳۹.
- حسن‌زاده، محمد رضا؛ جوادیان، رضا؛ چگینی، داود. (۱۳۹۸). بررسی اثربخشی شناسگرهای هوشمند بر مدیریت و نظم دهی حمل و نقل، مطالعات پژوهشی راهور، ۸(۳۰): ۶۱-۸۴.
- ذوق‌دار، پریسا؛ شبانی، امیرحسین. (۱۳۹۷). ارزیابی الگوی رفتاری شهروندان در ایستگاه‌های هوشمند حمل و نقل شهری (نمونه موردي ایستگاه هوشمند شهید خرازی شاهین شهر)، معماری شناسی، ۱(۵): ۱-۹.
- فرجی دارابخانی، محمد؛ شیخیان، هیبت‌الله.(۱۳۹۹). بررسی مدیریت یکپارچه حمل و نقل و تأثیر آن بر ترافیک شهری: نمونه موردي با غملک، ششمین همایش ملی جغرافیا و محیط‌زیست، شیراز.
- کاووسی‌الله؛ محمدی جمال.(۱۴۰۰). تحرک و جابجایی هوشمند و پایداری اجتماعی: ارزیابی روابط متقابل (مطالعه موردي: شهر شیراز). تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۲۱(۶۱): ۲۷۹-۲۹۴.

- ماه پور، علیرضا؛ شاه ابراهیمی، ابراهیم؛ قرائتی ثانی، پرهام. (۱۳۹۸). بررسی اثرات اجتماعی هوشمندسازی حمل و نقل بر مدیریت ترافیک، پژوهشنامه حمل و نقل، ۱۶(۴)، ۳۵-۴۴.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۵، تهران: نشر مرکز آمار ایران.
- معتمدی محمد؛ رسولی سیدحسن؛ نصیری محمد. (۱۳۹۸). ارزیابی میزان رضایت شهروندان از عملکرد مدیریت شهری در حوزه خدمات شهری، مطالعه موردی: شهر فاروج. تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۱۹(۵۵)، ۹۹-۱۱۶.
- موسویان، سیدابوالحسن. (۱۳۹۳). تأثیر مدیریت حمل و نقل در مدیریت یکپارچه کشور، دومین همایش تخصصی مدیریت شهری ایران، تهران.
- مهری زاده، محمد؛ آبیتی، اسماعیل؛ هاشمیان بجنورد، ناهید؛ خورشیدی، علیرضا. (۱۳۸۹). ارائه مدل برای مدیریت یکپارچه حمل و نقل و ترافیک شهری در کلان شهرهای ایران (مدیریت حمل و نقل)، پژوهش‌های مدیریت انتظامی (مطالعات مدیریت انتظامی)، ۵(۳)، ۴۱۸-۴۴۲.
- مهمندار، محمدرضا؛ آریانا، محمد؛ خلیلی، احسان؛ مباری، توfigic. (۱۳۹۷). شناسایی و ارزیابی مؤلفه‌های سیستم حمل و نقل هوشمند با رویکرد پدافند غیرعامل، شهر ایمن، ۱(۳)، ۱-۱۰.
- میر مسعودی، سید پویا؛ منصوری ارمکی، رضا. (۱۳۹۷). بررسی راهکارهای تحقق مدیریت یکپارچه شهری در شهر تهران، مطالعات مدیریت شهری، ۱۰(۳۴)، ۴۵-۶۰.
- یوسف زاده فرد، میکائیل؛ اسکنданی، آرمان. (۱۳۸۸). حمل و نقل هوشمند و سیستم‌های مدرن کنترلی، اولین کنفرانس ملی تصادفات و سوانح جاده‌ای و ریلی، زنجان.
- خبرگزاری ایمنا، (۱۳۹۸)، هوشمندسازی شهر زاهدان، ۱۶ آذر
- Chakrabarty, B. K. (2001). **Urban management: Concepts, principles, techniques and education**, Cities Journal,18(5): 331-345. [https://doi.org/10.1016/S0264-2751\(01\)00026-9](https://doi.org/10.1016/S0264-2751(01)00026-9).
- Chen, Y., Ardila-Gomez, A., Frame, G.(2017). **Achieving energy savings by intelligent transportation systems investments in the context of smart cities**, Journal of Transportation Research Part D: Transport and Environment, 54(2):381-396. <https://doi.org/10.1016/j.trd.2017.06.008>.
- Dey, K., Fries, R., Ahmed, S.(2018). **Future of Transportation Cyber-Physical Systems – Smart Cities/Regions**, Journal of Transportation Cyber-Physical Systems,45(3): 267-307. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-814295-0.00011-3>.
- Gonzalez, R.Al., Ferro, R. E., Liberona, D.(2019). **Government and governance in intelligent cities, smart transportation study case in Bogotá Colombia**, Journal of Ain Shams Engineering , 11(1):25-34. <https://doi.org/10.1016/j.asej.2019.05.002>.
- Karami, Z., Kashef, R.(2020). **Smart transportation planning: Data, models, and algorithms**, Journal of Transportation Engineering, 2(4): 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.treng.2020.100013>.
- Masek, p., Masek,J., Frantik, P, Fujdiak, R., Misurec, J.(2016). **A Harmonized Perspective on Transportation Management in Smart Cities: The Novel IoT-Driven Environment for Road Traffic Modeling**, Journal of Sensors,16:1-23. <https://doi.org/10.3390/s16111872>.

- Mosannenzadeh, F. Vettoratob. D..(2014). **Defining smart city: Aconcepttual frame work based on key word analaysis.** Journal of Land Use, Mobility and Environment,4(2), 45-58. <https://doi.org/10.6092/1970-9870/2523>.
- Naik, B., Kumar, P., Majhi, S.(2019).**Smart public transportation network expansion and its interaction with the grid**, International Journal of Electrical Power & Energy Systems, 105(2):365-380. <https://doi.org/10.1016/j.ijepes.2018.08.009>.
- Saharan, S., Bawa, S., Kumar, N.(2020). **Dynamic pricing techniques for Intelligent Transportation System in smart cities: A systematic review**, Journal of Computer Communications, 150(1): 603-625. <https://doi.org/10.1016/j.comcom.2019.12.003>.
- Yan, J., Liu, J., Tseng, F-M.(2020). **An evaluation system based on the self-organizing system framework of smart cities: A case study of smart transportation systems in China**, Journal of Technological Forecasting and Social Change, 153(1):119-132. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2018.07.009>.

The role of integrated management in the realization of intelligent transportation (Case study: Zahedan city)

Amir Kaveh: PhD Student in Geography and Urban Planning, Islamic Azad University, Zahedan Branch, Zahedan, Iran.

Email: toorajkaveh65@gmail.com

Maryam Karimian Bostani: Assistant Professor, Department of Geography and Urban Planning, Islamic Azad University, Zahedan Branch, Zahedan, Iran.

Email: Maryam_Karimian55@yahoo.com

Gholam reza Miri: Assistant Professor, Department of Geography and Urban Planning, Islamic Azad University, Zahedan Branch, Zahedan, Iran.

Email: gholam_reza_miri@yahoo.com

Abstract

Along with the development of cities and increasing population, many challenges have been created, the most important of which is urban transportation. The inability of traditional urban management to address this challenge has led to some approaches, including intelligent transportation. Adopting and implementing such an approach in metropolitan areas requires a change in management approach, of which integrated urban management is known as the most important. The purpose of this study is to investigate the status of integrated urban management and then its impact on the realization of intelligent transportation in the city of Zahedan. The research method is descriptive-analytical and based on data collection in the field through a questionnaire. The validity of the instrument and its reliability was confirmed by Cronbach's alpha greater than 0.70. The statistical population of the study is urban experts in Zahedan. The sample size was set at 100 people. The result of the one-sample t-test shows that the variables of integrated urban management are significant at the level of less than 0.05. From the statistical point of view, the 7 variables of good governance, synergy, unity of urban command, context, interaction, organizational structure, and systemic perspective are not in a good situation and these conditions have caused the integrated urban management index in Zahedan to not have favorable conditions. Also, the significance of the test shows that the 5 variables of intelligent transportation, namely intelligent monitoring, intelligent payment, intelligent violation registration, intelligent information, and mechanized fleet management are significant at the level of less than 0.05. Significantly, it indicates the unfavorable situation of the intelligent transportation index in Zahedan. Regression showed that integrated urban management variables can be more than 68% effective in the realization of intelligent transportation and 32% are dependent on other factors. The variable of good governance with 12% and then the systemic perspective with 11%, has the greatest impact in this regard.

Keywords: integrated management, intelligent transportation, Zahedan city.